

Notă informativă

Generalizarea practicii judiciare privind practica examinării cauzelor în ordine de recurs împotriva încheierilor de restituire/refuz în primirea cererilor de chemare în judecată

Considerații generale

În conformitate cu Planul de activitate al Colegiului Civil al Curții de Apel Bălți pentru anul 2024, Direcția sistematizare, generalizare a practicii judiciare și relații publice a avut drept obiectiv elaborarea *Notei informative* cu privire la înfăptuirea justiției de către judecătorii instanțelor de fond din raza de activitate a Curții de Apel Bălți.

Ținând cont de importanța și actualitatea problemei legate de examinarea cauzelor civile examinate în ordine de recurs împotriva încheierilor de restituire/refuz în primirea cererilor de chemare în judecată, este preconizată monitorizarea evoluției practicii judiciare și analiza datelor statistice a cauzelor civile în ordine de recurs, pentru perioada anului 2023, în scopul identificării erorilor judiciare care au condiționat casarea încheierilor supuse examinării.

Metodologia realizării studiului

Obiectul de cercetare al studiului sunt deciziile/încheierile instanței de recurs, fără drept de atac, cu privire la restituirea sau refuzul în primirea cererilor de chemare în judecată.

În acest aspect au fost studiate 189 decizii/încheieri emise de Curtea de Apel Bălți în perioada de referință și plasate în Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor.

Analiza deciziilor/încheierilor s-a desfășurat detaliat, conform soluțiilor emise, structurat pe fiecare judecător în parte și instanța de fond emitentă.

Ulterior, informația a fost generalizată și sistematizată pentru toate deciziile/încheierile emise din eșantionul studiat.

Cadru normativ relevant

În legătură cu acest fapt, în primul rând a fost aplicată legislația națională care reglementează problema menționată, și anume:

- Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, în vigoare 27.08.1994, Publicat în Monitorul Oficial nr. 1 din 12.08.1994;

- Codul Civil în redacția Legii nr. 1107-XV din 06.06.2002, în vigoare din 12.06.2003; Monitorul Oficial al R.Moldova nr.82-86 art.661 din 22.06.2002 republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.66-75 art.132 din 01.03.2019

- Codul de Procedură Civilă, nr. 225-XV din 30.05.2003, în vigoare 12.06.2003 Publicat în Monitorul Oficial nr. 111-115 art. 451 din 12.06.2003;

- LEGE Nr. 133 din 15.11.2018, privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative, în vigoare 14.01.2019, cu unele excepții, Publicat în Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 467-479 art. 784 din 14.12.2018

- Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24 iulie 1997;

- Deciziile/încheierile Curții de Apel Bălți pentru perioada a. 2023 în indicele 2r.

I. Noțiuni generale cu privire la contestarea încheierilor de restituire/refuz în primirea cererilor de chemare în judecată

Principiul accesului la justiție presupune, în primul rând, că instanțele de judecată sunt obligate să primească și să examineze orice cerere aparținând competenței lor pentru apărarea oricărui drept, libertăți sau interes legitim. În același timp, ținem să menționăm că accesul la justiție nu este un drept absolut, ci unul care implică limitări, condiționări inclusiv de ordin procedural. În acest sens este important ca prin condițiile sau restricțiile prevăzute de lege, să nu se aducă atingere acestui drept în însăși substanța lui. Restricțiile sau condițiile prevăzute de lege pentru exercitarea dreptului de acces la justiție trebuie să fie subordonate unui scop legitim și să fie proporționale cu scopul urmărit.

În cazul procedurilor contencioase, instanța este sesizată prin cererea persoanei ce are interes legitim în intentarea procesului, care se numește „*cerere de chemare în judecată*”.

În cazul proceselor civile ce țin de examinarea altor cauze civile decât cele de insolvență instanța urmează să aplice prevederile generale ale Codului de procedură civilă pentru a-și argumenta o soluție sau alta. Astfel în cazul respectării tuturor cerințelor legale cererea de chemare în judecată este primită, fapt care se

confirmă printr-o încheiere judecătorească, adoptată în conformitate cu prevederile art. 168 alin. (4) Codul de procedură civilă, încheiere prin care se intentează procesul civil propriu-zis.

În același timp în cazul nerespectării cerințelor legale cererea de chemare în judecată nu este acceptată, fapt care de asemenea se stabilește printr-o încheiere. În dependență de încălcările comise de deponent în cazul neprimirii cererii, instanța de judecată poate dispune după caz:

– *refuzul în primirea cererii* în baza art. 169 Codul de procedură civilă, pentru cazurile de încălcare a premiselor dreptului la acțiune, fapt care duce la imposibilitatea adresării repetate a persoanei cu o cerere identică;
– *restituirea cererii* în baza art. 170 Codul de procedură civilă, pentru cazurile de încălcare a condițiilor dreptului la acțiune, fapt care nu exclude adresarea repetată cu aceeași cerere în cazul eliminării erorilor comise; sau
– *de a nu da curs cererii* în baza art. 171 Codul de procedură civilă, în cazul încălcării cerințelor privind forma cererii și anexele acesteia, acțiune prin care cauză cererea nu se întoarce deponentului, dar fără a pune cauza pe rol, i se acordă o perioadă de timp rezonabilă pentru corectarea erorii. În dependență de faptul corectării sau nu a erorii cauza fie se va pune pe rol, fie cererea se va restitui, cu dreptul depunerii repetate.

Dacă scopul cererii de chemare în judecată este exprimarea în formă juridică a pretenției material-juridice pretinsă de titularul dreptului lezat, atunci, cu toate acestea înaintarea cererii de chemare în judecată presupune respectarea a o serie de condiții de fond și de formă obligatorii pentru a fi primite de instanța de judecată.

Articolul 169 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova prevede:

Refuzul de a primi cererea de chemare în judecată:

(1) Judecătorul refuză să primească cererea de chemare în judecată dacă:

a) cererea nu urmează a fi judecată în instanță judecătorească în procedură civilă;

b) există o hotărîre judecătorească irevocabilă cu privire la un litigiu între aceleași părți, asupra aceluiași obiect și avînd aceleași temeuri sau o încheiere judecătorească prin care se admite încetarea procesului în legătură cu faptul că reclamantul a renunțat la acțiune sau că între părți s-a încheiat o tranzacție;

b¹) reclamantul și-a retras acțiunea civilă la faza judecării cauzei în procesul penal, dacă retragerea a fost acceptată de instanță;

c) aceasta este depusă de un organ, organizație sau o persoană în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unei alte persoane fără ca prezentul cod sau o altă lege să le delege dreptul adresării în judecată în acest scop;

d) există o hotărîre arbitrală, obligatorie pentru părți, cu privire la litigiul dintre aceleași părți, asupra aceluiași obiect și avînd aceleași temeuri, cu excepția cazurilor în care judecata a respins cererea de eliberare a titlului de executare silită a hotărîrii arbitrale sau a desființat hotărîrea arbitrală;

e) reclamantului și/sau pîrîtului îi lipsește capacitatea de folosință, cu excepția cazurilor prevăzute la art. 59 alin. (2).

(2) În decursul a 5 zile de la data repartizării cererii de chemare în judecată, judecătorul dispune, printr-o încheiere motivată, refuzul de primire a cererii și remite reclamantului încheierea și cererea cu toate documentele anexate. Încheierea poate fi atacată cu recurs.

(3) Refuzul judecătorului de a primi cererea de chemare în judecată exclude posibilitatea adresării repetate în judecată a aceluiași reclamant, cu aceeași acțiune împotriva aceluiași pârît, cu același obiect și aceleași temeuri.

Articolul 170 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova prevede:
Restituirea cererii de chemare în judecată:

(1) Judecătorul restituie cererea de chemare în judecată dacă:

a) reclamantul nu a respectat procedura de soluționare prealabilă a cauzei pe calea extrajudiciară, inclusiv prin mediere, prevăzută de lege pentru categoria respectivă de cauze sau de contractul părților;

b) instanța nu este competentă să judece cauza;

c) cererea a fost depusă de o persoană care, în cauza civilă respectivă, nu are capacitate de exercițiu al drepturilor procedurale civile;

d) soțul a înaintat acțiunea de desfacere a căsătoriei fără consimțământul soției, în timpul sarcinii sau în primul an de la nașterea copilului;

e) cererea nu este semnată ori este semnată de o persoană neîmputernicită de a o semna ori este semnată fără a se indica funcția semnatarului;

f) cererea a fost depusă în numele persoanei interesate de către o persoană neîmputernicită de a porni și a susține procesul;

g) la aceeași instanță sau la o alta, se află în judecată un litigiu între aceleași părți, asupra aceluiași obiect și avînd aceleași temeuri;

h) – abrogată;

i) reclamantul își retrage cererea înainte de emiterea încheierii privind intentarea procesului;

j) la depunerea cererii în procedură specială se constată un litigiu de drept ce ține de competența instanțelor judecătorești.

(2) Cererea de chemare în judecată se restituie printr-o încheiere motivată, în care judecătorul indică instanța unde trebuie să se adreseze reclamantul, dacă cauza nu este de competența instanței respective, sau modalitatea de înlăturare a circumstanțelor ce împiedică intentarea procesului.

(3) În decursul a 5 zile de la data repartizării cererii de chemare în judecată, judecătorul dispune, printr-o încheiere, restituirea cererii și remite reclamantului încheierea și cererea cu toate documentele anexate.

(4) Restituirea cererii de chemare în judecată nu exclude posibilitatea adresării repetate în judecată a aceluiași reclamant, cu aceeași acțiune, împotriva aceluiași pârît, cu același obiect și aceleași temeuri dacă reclamantul a lichidat încălcările.

(5) Încheierea prin care instanța judecătorească restituie cererea în temeiul alin.

(1) lit. a), b), c) și g) poate fi atacată cu recurs.

Încheierile primei instanțe pot fi atacate cu recurs, separat de hotărare, în două situații:

- a) în cazurile expres prevăzute de lege;
- b) în cazurile în care încheierea face imposibilă desfășurarea de mai departe a procesului.

După depunerea recursului, instanța de judecată care a emis încheierea susceptibilă de recurs, îl va expedia, împreună cu copia certificată a dosarului sau prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, instanței ierarhic superioare competente, în temeiul art. 423 alin. 1¹.

Potrivit art.423 CPC, sunt în drept să declare recurs împotriva încheierilor pronunțate de prima instanță, doar părțile (pârâtul, reclamantul) și ceilalți participanți la proces. Prin alți participanți la proces se vor înțelege intervenienții și succesorii în drepturi procesuale, care-și exercită recursul în nume propriu. În sens mai larg, noțiunea de participant la proces include procurorul, precum și alte persoane prevăzute la art.7 alin.(2), 73 și 74 CPC.

Se relevă faptul că cererea de recurs se va depune în instanța, a cărei încheiere se atacă, urmând a fi remisă instanței superioare, împreună cu copia certificată a dosarului sau prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor.

Recursul se va examina în termen de 2 luni într-un complet din 3 judecători, pe baza copiei certificate sau electronice a dosarului, pe baza recursului și a referinței la recurs, fără examinarea admisibilității și fără participarea părților.

Recursul potrivit Secțiunii 1 a capitolului XXXVIII CPC se depune la instanța a cărei încheiere se atacă. Intervalul de timp stabilit de lege în cadrul căruia părțile sunt în drept să declare recurs este de 15 zile din momentul comunicării încheierii. Prin comunicare se vor înțelege actele întreprinse întru respectarea prevederilor art.100 CPC. Termenul dat poate fi restabilit printr-o încheiere, dacă persoanele îndreptățite solicită acest lucru. Din oficiu, termenul nu poate fi restabilit.

Recursurile declarate împotriva încheierilor emise de judecătorii se examinează de curțile de apel. Interpretând prevederile art.166 alin.(6) CPC, instanțele urmează să ia act de faptul că, chiar dacă cererea de recurs poartă o denumire greșită, aceasta nu constituie un motiv de restituire a ei, în situația în care ea întrunește celelalte exigențe legale.

Practica CtEDO fundamentează ideea, potrivit căreia reglementarea referitoare la formalitățile și termenele ce trebuie respectate pentru exercitarea unei căi de atac, urmărește să asigure o bună administrare a justiției și, în particular, să respecte principiul securității raporturilor juridice. Astfel, cei interesați trebuie să aibă posibilitatea de a se aștepta, ca aceste reguli să fie aplicate.

II. Analiza statisticii judiciare, cauzele examinate în indicele 2r.

Conform datelor statistice, în perioada nominalizată în cadrul Curții de Apel Bălți s-au aflat în procedură 211 cauze în ordine de recurs (indicele 2r), dintre care au fost examinate 189 cauze (89,57%) pentru perioada anului 2023, restul dosarelor neîncheiate la sfârșitul perioadei raportate și care se găsesc în procedură de examinare constituie 22 cauze (10,43%).

Rezultatele generalizării privitoare la acest compartiment relevă că, din 189 cauze examinate, au fost emise următoarele soluții:

- în 23 cazuri (12,17%) a fost respins recursul și menținută încheierea,
- în 95 cauze (50,27%) încheierile primei instanțe au fost casate cu trimiterea cauzei la rejudecare în același complet la etapa primirii cererii de chemare în judecată,
- în 65 cauze (34,39%) a fost restituit recursul,
- în 6 cauze (3,17%) a fost strămutată cauza.

➤ Judecătorii Colegiului civil în perioada raportată au examinat în ordine de recurs (2r-):

1. Adriana Garbuz: s-au aflat în procedură 42 cauze, dintre care au fost examinate 37 cauze, 15 cauze casate, în 15 cauze a fost restituit recursul, în 4 cauze a fost menținută încheierea, 3 cauze au fost strămutate, rest 5 cauze;
2. Iulia Grosu: s-au aflat în procedură 35 cauze, dintre care au fost examinate 32 cauze, 10 cauze casate, în 16 cauze a fost restituit recursul, în 5 cauze a fost menținută încheierea, 1 cauze au fost strămutate, rest 3 cauze;
3. Dumitru Corolevschi: s-au aflat în procedură 47 cauze, dintre care au fost examinate 39 cauze, 17 cauze casate, în 13 cauze a fost restituit recursul, în 8 cauze a fost menținută încheierea, 1 cauze a fost strămutată, rest 8 cauze;
4. Elena Grumeza: s-au aflat în procedură 6 cauze, dintre care au fost examinate 5 cauze, 5 cauze casate, rest 1 cauze;
5. Adrian Ciobanu: s-au aflat în procedură 40 cauze, dintre care au fost examinate 39 cauze, 23 cauze casate, în 14 cauze a fost restituit recursul, în 2 cauze a fost menținută încheierea, rest 1 cauze;
6. Natalia Chircu: s-au aflat în procedură 3 cauze, dintre care au fost examinate 1 cauze, 1 cauze casate, rest 2 cauze;
7. Diana Stănilă: s-au aflat în procedură 21 cauze, dintre care au fost examinate 21 cauze, 13 cauze casate, în 4 cauze a fost restituit recursul, în 3 cauze a fost menținută încheierea, 1 cauză a fost strămutată;

8. Stela Procopciuc: s-au aflat în procedură 17 cauze, dintre care au fost examinate 15 cauze, 11 cauze casate, în 3 cauze a fost restituit recursul, în 1 cauze a fost menținută încheierea, rest 2 cauze.

În tabelul de mai jos se indică care sunt indicii statistici privind examinarea cauzelor civile în ordine de recurs (indicele 2r) de către instanțele de fond din circumscripția Curții de Apel Bălți, pentru perioada anului 2023:

Instanța judecată de	Total aflate în procedură	Cauze examinate	Fără modificări	Casat	Restituit	Strămutat	Rest
Jud. Bălți (sediul Central)	77	74	8	21	41	4	3
Sediul Sângerei	11	11	2	8	1	-	-
Sediul Fălești	1	1	-	-	1	-	-
Total Jud. Bălți	89	86	10	29	43	4	3
Jud. Soroca (sediul Central)	11	10	1	7	1	1	1
Sediul Florești	4	4	-	4	-	-	-
Total Jud. Soroca	15	14	1	11	1	1	1
Jud. Drochia (sediul Central)	5	5	-	2	3	-	-
Sediul Glodeni	8	7	5	1	-	1	1
Sediul Râșcani	7	7	-	1	6	-	-
Total Jud. Drochia	20	19	5	4	9	1	1
Jud. Edineț (sediul Central)	29	24	5	14	5	-	5
Sediul Briceni	15	14	2	7	5	-	1
Sediul Ocnița	-	-	-	-	-	-	-
Sediul Dondușeni	3	2	-	2	-	-	1
Total Jud. Edineț	47	40	7	23	10	-	7
Judecătoria Chișinău (sediul Central)	40	30	-	28	2	-	10
TOTAL	211	189	23	95	65	6	22

Cauzele examinate în indicele 25r

Conform datelor statistice, în perioada nominalizată în cadrul Curții de Apel Bălți s-au aflat în procedură 15 cauze în ordine de recurs (indicele 25r), dintre care au fost examinate 15 cauze pentru perioada anului 2023.

Rezultatele generalizării privitoare la acest compartiment relevă că, din 15 cauze examinate, au fost emise următoarele soluții:

- în 4 cazuri (26,67%) a fost respins recursul și menținută încheierea,
- în 6 cauze (40%) încheierile primei instanțe au fost casate cu trimiterea cauzei la rejudecare în același complet la etapa primirii cererii de chemare în judecată,
- în 5 cauze (33,33%) a fost restituit recursul.

➤ Judecătorii Colegiului civil în perioada raportată au examinat în ordine de recurs (25r-):

9. Adriana Garbuz: s-au aflat în procedură 3 cauze, dintre care au fost examinate 3 cauze, 1 cauze casate, în 2 cauze a fost restituit recursul;
10. Iulia Grosu: s-au aflat în procedură 4 cauze, dintre care au fost examinate 4 cauze, 1 cauze casate, în 3 cauze a fost restituit recursul;
11. Dumitru Corolevschi: s-au aflat în procedură 4 cauze, dintre care au fost examinate 4 cauze, 1 cauze casate, în 3 cauze a fost menținută încheierea;
12. Adrian Ciobanu: s-au aflat în procedură 2 cauze, dintre care au fost examinate 2 cauze, 2 cauze casate;
13. Diana Stănilă: s-au aflat în procedură 1 cauze, dintre care au fost examinate 1 cauze, 1 cauze casate;
14. Stela Procopciuc: s-au aflat în procedură 1 cauze, dintre care au fost examinate 1 cauze, 1 cauze casate.

III. Practica judiciară de examinare a cauzelor civile în ordine de recurs împotriva încheierilor de restituire/refuz în primirea cererilor de chemare în judecată

Cauzele examinate în indicele 2r.

Făcând o analiză a cauzelor civile examinate în ordine de recurs (indicele 2r-) în cadrul Curții de Apel Bălți prin care s-au examinat cererile de recurs împotriva încheierilor de restituire/refuz în primirea cererilor de chemare în judecată (total 189 cauze), s-a constatat că:

- în 134 cauze instanța de fond a restituit cererea de chemare în judecată,
- în 55 de cauze instanța de fond a refuzat în primirea cererii de chemare în judecată.

În urma studierii deciziilor emise de Colegiile Civile și de Contencios Administrativ al Curții de Apel Bălți, prin care au fost restituite cererile de chemare în judecată, s-a constatat că din totalul de 134 cauze examinate în ordine de recurs au fost casate cu restituirea cauzei la rejudicare în același complet de judecată la etapa primirii cererii de chemare în judecată - 58 de cauze.

Motivele care au dus la casarea încheierilor instanțelor de fond cu trimiterea cauzelor la rejudicare la etapa primirii cererii pe rol, au fost:

- nu a fost soluționată problema strămutării cauzelor în cazul în care instanța de fond figura în calitate de pârât;
- constatarea eronată de către instanța de fond privind respectarea procedurii prealabile;
- neachitarea în termenul stabilit de către instanța de fond prin încheiere a taxei de stat/lichidarea neajunsurilor;

3.1 Nesoluționarea problemei strămutării cauzelor în cazul în care instanța de fond figura în calitate de pârât.

Intentarea acțiunii civile - este o etapă de sine stătătoare a procesului civil, ce reprezintă prima și o foarte importantă verigă din sistemul de acțiuni procesuale, care se înlocuiesc succesiv una pe alta și asigură desfășurarea procesului. Pentru a declanșa un proces civil în vederea apărării drepturilor civile încălcate sau contestate este necesar ca persoanele interesate să sesizeze instanța de judecată competentă, acest fapt prezumând că activitatea instanțelor judecătorești se caracterizează prin faptul că ele nu pot începe activitatea lor decât pe baza unor cereri, înaintate de cei interesați în vederea apărării drepturilor încălcate sau contestate, așa după cum prevede art. 7 alin.(1) Cod de procedură civilă, conform căruia instanța judecătorească intenționează procesul civil la cererea persoanei care revendică apărarea unui drept al său încălcat sau contestat, libertății ori a unui interes legitim.

În conformitate cu prevederile art.166 alin.1 Cod de procedură civilă, oricine pretinde un drept împotriva unei alte persoane ori are un interes pentru constatarea existenței sau inexistenței unui drept trebuie să depună în instanța competentă o cerere de chemare în judecată. Cererea de chemare în judecată este actul procedural scris, întocmit în conformitate cu legislația procesual civilă, prin care reclamantul investeste instanța de judecată cu o pretenție civilă. Adică, cererea de chemare în judecată constituie primul dintr-o serie întregă de acte și forme procesuale prin intermediul căreia acțiunea civilă este pusă în mișcare și susținută pînă la completa ei epuizare.

Pentru a fi intentat un proces civil nu este suficient numai actul depunerii cererii de chemare în judecată în instanța de judecată, ci este nevoie să fie soluționată și chestiunea cu privire la primirea cererii de chemare în judecată în conformitate cu prevederile legale. Chiar dacă persoana interesată dispune de dreptul de a declanșa un proces civil, este necesară și importantă verificarea tuturor condițiilor de exercitare a

acestui drept prevăzute de legislația procedurală. Judecătorul va întreprinde un șir de acțiuni procedurale în acest sens, avându-se în vedere faptul că de corectitudinea și succesivitatea acestor acțiuni, în faza intentării procesului civil, depinde în mare măsură cum va fi asigurată persoanei interesate apărarea dreptului civil încălcat.

La primirea cererii de chemare în judecată, potrivit art.168 alin. 2) Cod de procedură civilă, judecătorul urmează să verifice dacă aceasta întrunește exigențele prevăzute de lege. Astfel, legislația procedurală, prin prisma art.166, 169, 170 Cod de procedură civilă, instituie anumite cerințe pentru realizarea dreptului la acțiune, adică pentru intentarea unui proces civil:

- respectarea formei și cuprinsului cererii de chemare în judecată;
- adresarea cererii în instanța competentă să judece cauza;
- dispunerea de capacitatea de folosință a drepturilor procedurale civile;
- respectarea procedurii de soluționare prealabilă a litigiului pe cale extrajudiciară, dacă pentru un astfel de litigiu îndeplinirea acestei proceduri este prevăzută de lege sau de contractul părților;
- legalizarea împuternicirilor reprezentantului de a porni și susține procesul în modul stabilit de lege;
- achitarea taxei de stat, etc.

Nerespectarea cerințelor prevăzute de lege întru realizarea dreptului la acțiune poate duce la anumite consecințe juridice.

Conform Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la actele judecătorului în faza intentării procesului civil și pregătirii pricinii pentru dezbatere judiciară”, restituind cererea de chemare în judecată pe motiv că instanța nu este competentă să judece cauza, judecătorul în încheierea privind restituirea cererii de chemare în judecată va indica, în mod obligatoriu, în care instanță urmează să se adreseze persoana interesată (art.170 alin.2 Cod de procedură civilă).

La determinarea competenței, judecătorul se va conduce de prevederile art.33, 331 , 35, 371 , 38, 39, 40 CPC, dacă legea nu prevede altfel.

Cu titlu de exemplu poate fi adusă decizia Curții de Apel Bălți prin care a fost casată încheierea instanței de fond în cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de D.N. către Președintele Republicii Moldova, Parlamentul Republicii Moldova, Guvernul Republicii Moldova, Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Republicii Moldova, Curtea de Apel Chișinău și Judecătoria Chișinău privind repararea prejudiciului moral cauzat prin infracțiune în mărime de 50 000 euro și compensarea cheltuielilor de asistență juridică în mărime de 20 000 lei.

La data de 09 martie 2023 reclamantul D.N. a înaintat cerere de chemare în judecată la Judecătoria Chișinău, Sediul Centru.

Prin încheierea judecătorului Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) din 16.06.2023, nu s-a dat curs cererii de chemare în judecată, deoarece a fost depusă fără respectarea condițiilor prevăzute de art.166 alin.(2) lit.e) Cod de procedură civilă, potențialului reclamant fiindu-i acordat termen de 5 zile pentru înlăturarea neajunsului și, anume, prezentarea unei sentințe definitive și irevocabile în privința potențialilor pârâți, de la care se solicită încasarea prejudiciului moral cauzat prin infracțiune.

La data de 20.06.2023, reclamantul a depus cerere prin intermediul cancelariei, în care a indicat că nu există o sentință definitivă și irevocabilă în privința pârâților.

Prin încheierea judecătorului Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) din 30.06.2023, din nou nu s-a dat curs cererii de chemare în judecată, din moment ce de către reclamant s-a invocat că nu există o sentință în privința pârâților, iar se solicită încasarea prejudiciului moral cauzat prin infracțiune, judecătorul a constatat că nu au fost respectate prevederile art.167 alin.(1) lit.b) Cod de procedură civilă, potențialului reclamant fiindu-i acordat termen de 5 zile pentru înlăturarea neajunsului și, anume, prezentarea dovezii de plată a taxei de stat.

La data de 18.07.2023, prin intermediul cancelariei, reclamantul D. N. a depus cerere, prin care a invocat că obiectul cererii de chemare în judecată este repararea prejudiciului material și moral cauzat prin infracțiune, indicând că este scutit de la plata taxei de stat.

Instanța de fond a menționat că în încheierea din 30.06.2023 prin care nu s-a dat curs, s-a indicat că nu sânt aplicabile prevederile art.85 alin.(1) Cod de procedură civilă, astfel, se atestă că potențialul reclamant nu s-a conformat și nu a înlăturat neajunsul indicat în încheierea judecătorului Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) din 30.06.2023, nu a achitat taxa de stat și nu a prezentat dovada de plată a acesteia.

Prin urmare, prin încheierea Judecătoriei Chișinău sediul Centru din 24 iulie 2023 în conformitate cu prevederile art.171 alin.(2), 269-270 Cod de procedură civilă, cererea de chemare în judecată a fost restituită.

Nefiind de acord cu încheierea emisă de Judecătoria Chișinău, Sediul Centru reclamantul D.N. a declarat recurs împotriva încheierii, motivând că nu este corect ca Judecătoria Chișinău să examineze cauza atunci când este pârât pe dosar, solicitând admiterea recursului cu casarea încheierii din 24 iulie 2023.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 18 octombrie 2023 s-a dispus strămutarea cauzei de la Curtea de Apel Chișinău la Curtea de Apel Bălți pentru judecare în ordine de recurs.

Fiind verificate temeiurile invocate în cererea de recurs în raport cu încheierea contestată și normele legale relevante speței, Colegiul civil și de contencios administrativ al Curții de Apel Bălți a considerat pasibilă de admis cererea de recurs din considerentele că judecătorul Judecătoriei Chișinău în mod pripit a ajuns la concluzia resituirii acțiunii lui D. N. și nu a analizat, anterior emiterii actului judiciar, chestiunea strămutării cauzei spre examinare la o altă instanță egală în grad.

Astfel, Colegiul civil a reținut faptul că încheierea contestată a fost emisă de judecătoria Chișinău, sediul central, iar conform cererii de chemare în judecată, judecătoria Chișinău avea calitatea procesuală de pârât, fiind invocat ca temei al acțiunii de restituire a prejudiciului încălcările a drepturilor sale admise de judecătoria Chișinău la examinarea unor cauze penale.

Prin urmare, la soluționarea chestiunii privind primirea în procedură a cererii de chemare în judecată către judecătoria Chișinău, dat fiind faptul că instanța dată avea calitatea procesuală de pârât în prezenta cauză, judecătorul acestei instanțe urma să verifice faptul dacă examinarea cauzei de către judecătorii acestei instanțe nu ar pune la îndoială obiectivitatea și nepărtinirea lor.

În asemenea circumstanțe, Colegiul civil și de contencios administrativ al Curții de Apel Bălți a ajuns la concluzia că instanța de prim nivel urma să soluționeze chestiunea privind necesitatea strămutării cauzei în temeiul dispozițiilor art.43 alin. 2) lit. f) Cod de procedură civilă, care stipulează că instanța strămută cauza la o altă instanță dacă: există bănuieli că nepărtinirea judecătorilor ar putea fi știrbită de circumstanțele cauzei sau de calitatea participanților la proces.

Potrivit art.43 alin.4 Cod de procedură civilă, strămutarea cauzei în cazurile prevăzute la alin.(2) lit. d), e), f) și g) se efectuează de către instanța ierarhic superioară, a cărei încheiere nu se supune niciunei căi de atac.

3.2. Constatarea eronată de către instanța de fond privind respectarea procedurii prealabile.

Ca exemplu, poate fi adusă decizia Curții de Apel Bălți prin care a fost casată încheierea instanței de fond în cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de H. I. către H. A. privind partajarea averii.

La data de 02 noiembrie 2023, avocatul în interesele reclamantului H. I. s-a adresat în instanța de judecată cu cerere de chemare în judecată către H. A. privind partajarea averii.

Prin încheierea instanței de fond din data de 06 noiembrie 2023, s-a restituit cererea de chemare în judecată înaintată de avocat în interesele reclamantului, fiind constatată nerespectarea procedurii prealabile de examinare a cauzei. S-a explicat potențialului reclamant, că restituirea cererii nu exclude posibilitatea adresării repetate în judecată a aceluiași reclamant, cu aceeași acțiune, cu același obiect și aceleași temeuri dacă va lichida integral încălcările.

Nefiind de acord cu soluția instanței de fond, la data de 21 noiembrie 2023 reclamantul, prin intermediul avocatului, a contestat încheierea din data de 06 noiembrie 2023, solicitând admiterea recursului cu casarea integrală a încheierii recurate și emiterea unei noi soluții privind dispunerea primirii cererii de chemare în judecată.

Prin încheierea Curții de Apel Bălți din data de 11 decembrie 2023 s-a acceptat spre examinare cererea de recurs declarată de avocat în interesele reclamantului.

Fiind verificate argumentele recursului în coraport cu materialele cauzei, Colegiul Civil a ajuns la concluzia că recursul declarat de avocat în interesele lui H. I. împotriva încheierii din 06 noiembrie 2023 urmează a fi admis cu casarea încheierii recurate și remiterea cauzei la rejudecare.

Astfel, în cadrul examinării cauzei în instanța de recurs s-a constatat că procedura prealabilă de soluționare a cauzei pe calea extrajudiciară este obligatorie în două cazuri:

- atunci când legea prevede în mod expres necesitatea respectării procedurii prealabile, inclusiv prin mediere, și
- atunci când contractul dintre părți conține o clauză expresă, care condiționează adresarea în judecată de necesitatea soluționării în prealabil a litigiilor pe cale amiabilă.

Colegiul civil a reținut faptul că, instanța de fond neîntemeiat prin încheierea din data de 06 noiembrie 2023 a restituit cererea de chemare în judecată, or, legea nu stabilește o procedură prealabilă obligatorie pentru partajarea proprietății comune în devălmășie a soților.

Potrivit prevederilor art.25 alin.1), 2), 3) Codul familiei, împărțirea proprietății în devălmășie a soților poate fi făcută atât în timpul căsătoriei, cât și după desfacerea ei, la cererea oricărui dintre soți. Proprietatea în devălmășie poate fi împărțită în baza acordului dintre soți. În caz de neînțelegere, determinarea cotei-părți a fiecărui soț în proprietatea în devălmășie, precum și împărțirea acesteia în natură, se face pe cale judecătorească.

În cazul din speță era evident că soții nu au ajuns la un numitor comun la împărțirea averii pe cale amiabilă, respectiv, reclamantul a recurs la realizarea dreptului său pe cale judecătorească.

Mai mult, art.25 Codul familiei clar prevede că soții pot împărți averea sau pe cale amiabilă, sau pe cale judecătorească, ori, cuvântul ”pot” indică la o obținuere de a împărți pe cale amiabilă averea, dar nu indică la o obligație a acestora. Astfel, este eronată concluzia instanței de fond că reclamantul avea obligația de a respecta procedura prealabilă a litigiului, or, în speță nu există un contract privind împărțirea proprietății comune în devălmășie, nici o normă legală nu indică la faptul respectării unei proceduri prealabile obligatorii în cazul partajului bunurilor între soți, din care motiv litigiul urmează a fi soluționat pe cale judecătorească.

La caz, instanța de recurs a casat încheierea instanței de fond din 06 noiembrie 2023 cu remiterea cauzei la rejudecare, în instanța de fond, la etapa primirii cererii de chemare în judecată, în același complet, decizia fiind irevocabilă din momentul emiterii.

3.3. Neachitarea în termenul stabilit de către instanța de fond a taxei de stat/lichidarea neajunsurilor.

În speță, la data de 26.06.2023 reclamantul M. R. a înaintat cerere de chemare în judecată către P.A. privind încasarea împrumutului în mărime de 15000 euro, dobânda contractuală în sumă de 3600 euro, dobânda de întârziere egală cu rata prevăzută de art. 874 plus 5 puncte procentuale pe an și cheltuielile de judecată.

Prin încheierea instanței de fond, reclamantului M. R. i s-a acordat termen pentru lichidarea neajunsurilor până la data de 10.07.2023, ora 08.00.

Fiind invocat faptul că până la 10.07.2023, ora 08.00, reclamantul n-a lichidat neajunsurile, prima instanță prin încheierea din 10 iulie 2023 în temeiul art. art. 171 și 269-270 CPC RM, a dispus restituirea cererii de chemare în judecată.

Nefiind de acord cu încheierea instanței de fond din 10 iulie 2023, reclamantul a înaintat cerere de recurs prin care a solicitat casarea încheierii din 10.07.23 cu restituirea dosarului în instanța de fond pentru a fi soluționată chestiunea privind punerea pe rol.

Fiind examinată cauza în instanța de recurs, colegiul civil și de contencios administrativ al Curții de Apel Bălți a considerat ca fiind neîntemeiată soluția instanței de fond, or în calitate de temei pentru restituirea cererii de chemare în judecată

instanța de fond a invocat un temei formal și anume nerespectarea de către reclamant a prevederilor art.166 și 167 CPC RM, însă fără a specifica în încheierea de restituire, pentru claritatea juridică a situației, care din punctele stabilite la art.art.166 și 167 CPC RM nu sunt respectate la capitolul conținut.

La materialele cauzei era anexat ordinul de plată a taxei de stat nr.01 din 06.02.2023 reclamantul a achitat sumă de 13.000 lei, care acoperă pe deplin cuantumul cerințelor patrimoniale, constituit din sumele de 15 000€ împrumutul+ 3600€ dobânda+ 2614,09 € dobânda de întârziere= 21 214,09 €.

De asemenea, instanța de recurs analizând cererea de chemare în judecată, a stabilit că, în cererea de chemare în judecată sunt concret stabilite categoriile de sume care se solicită să fie încasate de la pârâtă cu referință la corpul împrumutului, dobânda contractuală și dobânda de întârziere, cu atât mai mult că cuantumul taxei de stat acopereau aceste cerințe.

Drepturile fundamentale trebuie garantate într-o manieră concretă și reală, iar nu iluzorie și teoretică, imposibilitatea concretă de sesizare a unei instanțe de către persoana interesată, constituie o încălcare a dreptului acesteia de acces la justiție (CtEDO, hotărârea Airey vs. Irlanda din 09.10.1979).

Astfel, încheierea recurată constituia un obstacol la realizarea drepturilor civile a participanților la proces cu privire la accesul liber la justiție și la un proces echitabil, garantate de art. 20 al Constituției Republicii Moldova și § 1 art. 6 al Convenției Europene pentru apărarea Drepturilor și Libertăților Fundamentale (CEDO).

Conform art. 6 pct. 1 al CEDO ”orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, public și în mod rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil...”.

Accesul liber la justiție este consacrat ca un drept ce presupune posibilitatea oricărei persoane de a se adresa direct și nemijlocit în instanța de judecată, pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime, drept care conform art. 20 alin. (2) al Constituției RM, nu poate fi îngrădit de nici o lege. Orice limitare a accesului liber la justiție, reprezintă a încălcare a unui principiu constituțional fundamental și a unor standarde internaționale universale.

Din considerentele menționate, Colegiul civil a ajuns la concluzia de a admite recursul înaintat de M. R, a casa integral încheierile din 27 iunie 2023 și din 10 iulie 2023, cu restituirea cauzei la rejudecare în aceeași instanță și complet de judecată de la etapa primirii în procedură a cererii de chemare în judecată.

În această ordine de idei, ca temei de casare a încheierii instanței de fond au fost și cazurile în care plicul prin care instanța de fond a expediat reclamantului încheierea de nu dat curs, a fost returnat instanței cu mențiunea „nereclamat”.

Drept exemplu, poate fi adusă decizia Curții de Apel Bălți prin care a fost casată încheierea instanței de fond în cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de N. N. către B. V., Asociația Reporterilor „N.-M.” privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale și încasarea sumei prejudiciului moral.

La data de 17 iulie 2023 reclamantul a înaintat cererea de chemare în judecată.

Prin încheierea instanței de fond din 19 iulie 2023 nu s-a dat curs cererii de chemare în judecată, comunicându-i reclamantului despre necesitatea achitării taxei de stat în sumă de 1 000 lei, acordându-i pentru aceasta un termen de 7 (șapte) zile din momentul primirii copiei de pe încheierea în cauză.

Prin încheierea din 18 septembrie 2023, s-a restituit cererea de chemare în judecată înaintată de N. N. către B. V., Asociația Reporterilor „N.-M.” privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale și încasarea sumei prejudiciului moral cauzat.

Nefiind de acord cu soluția instanței de fond, la data de 13 octombrie 2023, avocatul în interesele reclamantului, a înregistrat cerere de recurs împotriva încheierii din data de 18 septembrie 2023, solicitând casarea integrală a încheierii contestate emisă la soluționarea chestiunii privind primirea în procedura de examinare a cererii de chemare în judecată, cu restituirea cauzei la examinare în prima instanță în același complet de judecată.

Prin încheierea Curții de Apel Bălți din data de 27 octombrie 2023 s-a acceptat spre examinare în ordine de recurs cererea declarată de către N. N. împotriva încheierii instanței de fond din 18 septembrie 2023.

Fiind verificate argumentele recursului în coraport cu materialele cauzei, Colegiul Civil a constatat faptul că, instanța de fond în mod eronat a ajuns la concluzia de a restitui cererea de chemare în judecată declarată de N. N., prin intermediul avocatului, în baza prevederilor art.171 alin.2) CPC, făcând referire la nerespectarea înlăturării neajunsurilor stabilite prin încheierea din data de 19 iulie 2023 de către reclamant.

Or, la adresa mun. XX str. XY la care a fost expediată încheierea de a nu da curs cererii din data de 19.07.2023, cu scrisoare recomandată, cu aviz de recepție, scrisoarea cu aviz a fost remisă în adresa instanței cu mențiunea „nereclamat”.

Colegiul civil a atras atenția instanței de fond la faptul că, cererea de chemare în judecată era semnată cu semnătură olografă de către reprezentantul reclamantului, avocatul B. S., iar în acest sens, instanța de fond urma să remită copia încheierii pentru înlăturarea neajunsurilor din 19 iulie 2023 inclusiv și apărătorului, fapt ce nu a fost întreprins.

Reieșind din cele invocate, Colegiul Civil al Curții de Apel Bălți a ajuns la concluzia că, cererea de recurs declarată de avocat în interesele lui N. N., este întemeiată și necesită a fi admisă, iar încheierea din 18 septembrie 2023 urmează a fi casată cu remiterea cauzei la rejudecare în instanța de fond, la etapa primirii cererii de chemare în judecată.

Fiind analizate deciziile emise de Colegiile Civile și de Contencios Administrativ al Curții de Apel Bălți, prin care judecătorul instanței de fond a refuzat în primirea cererii de chemare în judecată, s-a constatat că din totalul de 55 cauze examinate în ordine de recurs, motivele cele mai des întâlnite care au dus la casarea încheierilor instanțelor de fond cu trimiterea cauzelor la rejudecare în același complet la etapa primirii cererii pe rol, au fost:

- judecătorul instanței de fond a refuzat în primirea cererii de chemare în judecată în temeiul art. 169 alin. 1 lit. a), constatând eronat că cererea nu urmează a fi judecată în instanța judecătorească în procedură civilă;
- cererea de chemare în judecată a fost refuzată în temeiul art. 169 alin. 1 lit. b) dacă există o hotărâre judecătorească irevocabilă cu privire la un litigiu între aceleași părți, asupra aceluiași obiect și având aceleași temeuri.

Cu titlu de exemplu poate fi adusă decizia Curții de Apel Bălți prin care a fost casată încheierea instanței de fond din 05 mai 2023 de refuz în primirea cererii de chemare în judecată, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată formulată de Penitenciarul nr. 2 – Lipcani împotriva lui Ș. S. privind încasarea prejudiciului material.

În fapt, la 02 mai 2023, Penitenciarul nr.2 Lipcani s-a adresat cu cerere de chemare în judecată către Ș. S., solicitând încasarea prejudiciului material în sumă de 983,80 lei cauzat din vina deținutului.

Prin încheierea instanței de fond din 05.05.2023, s-a refuzat în primirea cererii înaintate de Penitenciarul nr.2 Lipcani către Ș. S. privind repararea prejudiciului material. În argumentarea soluției instanța de fond a concluzionat că instanța de judecată nu este competentă să examineze prezenta cerere, competența aparținând exclusiv șefului penitenciarului potrivit ordinului de imputare.

La 26 mai 2023, Penitenciarului nr.2 Lipcani a contestat încheierea primei instanțe, solicitând casarea acesteia, cu emiterea unei noi hotărâri prin care să fie soluționată problema în fond.

Conform materialelor cauzei s-a constatat că Administrația Penitenciarului nr. 2 – Lipcani a înaintat deținutului cerere prealabilă de tranșare a litigiului, propunând achitarea benevolă a prejudiciului cauzat în sumă de 983,80 lei în termen de 30 de zile din momentul recepționării somației.

Totodată, condamnatul a fost informat că penitenciarul își rezervă dreptul de a încasa forțat cuantumul prejudiciului, prin intermediul instanței de judecată, în cazul neachitării benevole a acestuia.

La caz, potrivit art. 236¹ Cod de executare, persoanele aflate în executarea pedepselor privative de libertate răspund pentru prejudiciile cauzate din vina lor la locul de detenție sau la locul de muncă din penitenciar, precum și pentru cheltuielile aferente suportate de instituțiile penitenciare în legătură cu acordarea asistenței medicale ca urmare a automutilării sau în caz de simulare conștientă a bolilor, stabilită și confirmată de instituțiile medico-sanitare publice ale Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

Prejudiciul cauzat la locul de detenție se recuperează în baza ordinului de imputare emis de către șeful penitenciarului. Împotriva ordinului de imputare persoana condamnată poate face contestație la judecătoria în circumscripția căreia este situat penitenciarul în termen de 30 de zile de la data primirii sau de la data când a luat cunoștință de ordinul respectiv. Sumele încasate în restituirea pagubelor se virează în bugetul penitenciarului și se utilizează în scopul recuperării bunului deteriorat și cheltuielilor suportate.

Conform prevederilor pct. 77 din Statutul executării pedepsei de către condamnați, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 583/26.05.2006, deținuții care au cauzat pe parcursul detenției un prejudiciu material penitenciarului ori altor persoane fizice sau juridice poartă răspundere materială în modul stabilit de lege.

Conform certificatului prezentat de către penitenciarul nr.2-Lipcani, condamnatul Ș. S. nu era încadrat în câmpul muncii și nu dispunea de surse financiare la contul de peculiu.

Subsecvent, Colegiul Civil a constatat că, la data de 21.07.2022, de către Directorul Administrației Naționale a Penitenciarelor, a fost aprobat ordinul nr. 383 cu privire la aprobarea instrucțiunii privind recuperarea prejudiciului cauzat din vina deținuților la locul de detenție sau la locul de muncă.

Potrivit pct. 9 al aceleiași instrucțiuni, în cazul refuzului deținutului de a recupera paguba pe cale amiabilă sau insuficienței resurselor financiare disponibile pe contul său de peculiu, ordin de imputare nu se emite.

Conform prevederilor pct. 38 din Instrucțiunea privind recuperarea prejudiciului cauzat din vina deținuților la locul de detenție sau de muncă, aprobată prin ordinul directorului Administrației Naționale a Penitenciarelor nr. 383 din 21 iulie 2022, dacă deținutul nu este de acord să achite benevol suma pagubei cauzate și/sau nu dispune de suficiente resurse financiare disponibile pe contul său de peculiu, subdiviziunea juridică a instituției penitenciare inițiază recuperarea pagubei pe cale judiciară.

În această ordine de idei, Colegiul a remarcat că, pârâtul Ș. S. nu și-a exprimat acordul de a repara prejudiciul în mod benevol.

Fiind raportate prevederile legale la circumstanțele invocate supra, Colegiul a constatat că reclamantul/recurent corect a depus cerere de chemare în judecată privind recuperarea prejudiciului material cauzat instituției penitenciare în cadrul executării pedepsei penale, nefiind stabilită o altă modalitate de recuperare a prejudiciului material cauzat.

Prin urmare, colegiul a ajuns la concluzia că cererea de recurs este întemeiată și urmează a fi admisă, astfel în vederea faptului pentru a nu fi încălcat dreptul reclamantului de acces la justiție, garantat de art. 6 § 1 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului, art. 20 din Constituția Republicii Moldova și art. 5 din Codul de procedură civilă, accentuat și în jurisprudența CtEDO, precum și dreptul la un remediu efectiv garantat de art.13 din Convenție încheierea instanței de fond contestată urmează a fi casată cu restituirea cauzei la rejudecare în același complet de judecată la etapa primirii cererii de chemare în judecată.

- cererea de chemare în judecată a fost refuzată în temeiul art. 169 alin. 1 lit. b) dacă există o hotărâre judecătorească irevocabilă cu privire la un litigiu între aceleași părți, asupra aceluiași obiect și având aceleași temeuri.

Ca exemplu poate fi adusă decizia Curții de Apel Bălți prin care a fost casată încheierea instanței de fond din 04 ianuarie 2023 adoptate în cauza civilă la acțiunea înaintată de J. A. împotriva Agenției Servicii Publice, Serviciul cadastral Teritorial

XX, cu privire la încasarea prejudiciului material și moral pentru neexecutarea hotărîrii Judecătorei XX nr.2-326/18 din 19.12.2019.

La data de 26.12.2022 a fost înregistrată cererea de chemare în judecată. În motivarea acțiunii reclamantul a solicitat de a executa Hotărîrea Judecătorei XX nr. 2-326/18 din 19.12.2019 și de a obliga Agenția Servicii Publice, Serviciul Cadastral Teritorial XX să radieze din registrul bunurilor imobile nr.xxx, toate mențiunile privind persoanele înregistrate cu drept de proprietari al bunului imobil indicat, încasarea prejudiciului material și moral pentru neexecutarea hotărîrii.

Prin încheierea Judecătorei XX din 04 ianuarie 2023 s-a refuzat în primirea cererii de chemare în judecată înaintată de Jurcov Anatolii împotriva Agenției Servicii Publice, Serviciul cadastral Teritorial XX, cu privire la obligarea Serviciului Cadastral Teritorial XX de a radia din Registrul bunurilor imobile toate mențiunile privind persoanele înregistrate cu drept de proprietari al bunului imobil indicat cu nr. xxx.

Nefiind de acord cu soluția instanței de fond, la data de 31 ianuarie 2023, J. A. a declarat cerere de recurs asupra încheierii Judecătorei XX, sediul XY din 04 ianuarie 2023, solicitînd casarea integrală a încheierii recurate cu soluționarea în fond a cauzei.

În cadrul examinării cauzei în instanța de recurs Colegiul Civil și de contencios administrativ a constatat faptul că, instanța de fond incorect a soluționat prin încheierea din 04 ianuarie 2023 de a refuza în primirea cererii de chemare în judecată înaintată de J. A. împotriva Agenției Servicii Publice, Serviciul Cadastral Teritorial XX făcînd referire la faptul că, există deja o hotărîre judecătorească irevocabilă care servește temei pentru Agenția servicii Publice, Serviciul Cadastral teritorial Donușeni, de a radia din Registrul bunurilor imobile toate înscrierile efectuate în baza actelor recunoscute nule. Or, reclamantul Jurcov Anatoli în cererea de chemare în judecată își expunea dezacordul în privița neexecutării Hotărîrii Judecătorei Soroca din 19 decembrie 2019, solicitînd încasarea prejudiciului material și moral în urma neexecutării acestei hotărîri.

Respectiv, era evident că asupra acestor cerințe nu exista o hotărîre judecătorească, iar instanța de fond eronat a constatat că exista o hotărîre judecătorească irevocabilă cu privire la un litigiu între aceleași părți, asupra aceluiași obiect și avînd aceleași temeiuri.

Deci, Colegiul civil statuiază asupra aplicării incorecte a normelor de drept procedural de către instanța de fond cît și a situației de fapt a litigiului, din care considerente cererea de recurs s-a considerat întemeiată și a fost admisă, iar încheierea Judecătorei XX, sediul XY din 04 ianuarie 2023, urmează a fi casată cu remiterea cauzei la rejudecare în instanța de fond, pentru soluționarea fondului cauzei.

Cauzele examinate în indicele 25r.

Din totalul de cauze examinate (15 cauze) în ordine de recurs (în indicele 25r), au fost întîlnite cazuri în care instanța de fond a restituit cererea de chemare în judecată pe motivul că reclamantul nu a indicat corect adresa pârâtului, astfel fiind constatată aplicarea eronată a normelor de drept procedural.

În speță, la data de 13 mai 2023 debitorul M. A. a depus contestație către Ministerul Finanțelor, intervenient accesoriu executorul judecătoresc, privind contestarea actelor executorului judecătoresc.

Prin încheierea Judecătoriei XX, sediul XY din 18.05.2023, din motivul că cererea în cauză a fost depusă de către reclamant fără respectarea condițiilor art. 166 alin.(1) lit. b), 167 alin.(1) lit. a), a1) și b) Cod de procedură civilă, și anume, cererea a fost depusă fără anexarea copiei buletinului său de identitate, copiile actelor anexate la cerere pentru pîrît/creditor și intervenientului accesoriu, precum și fără să indice în cerere numărul său de identificare personal (IDNP) și adresa pîrîtilui/creditor Ministerul Finanțelor, nu s-a dat curs cererii, debitorului fiindu-i acordat un termen de 7 zile din momentul recepționării încheierii pentru înlăturarea neajunsurilor.

La data de 25.05.2023, reclamantul a depus o cerere în care anexat 2 copii a încheierei 094s298/23 a executorului judecătoresc, 2 copii a cererii de recurs și a avizului de recepție, 2 copii de pe confirmare a dății când a luat cunoștință cu Hotărîrea din 04.07.2023, copia buletinului de identitate și copia adeverinței privind numărul de identitate.

Prin încheierea judecătoriei XX, sediul XY din 05 iunie 2023, s-a restituit cererea depusă de M. A. către Ministerul Finanțelor, intervenient accesoriu executorul judecătoresc, privind contestarea actelor executorului judecătoresc.

Fiind examinată cauza în instanța de recurs Colegiul a constatat că această încheiere privind restituirea cererii de chemare în judecată în temeiul art.171 alin.(2) CPC RM, este neîntemeiată, reieșind din următoarele considerente:

Ajungînd la concluzia de a nu da curs cererii de chemare în judecată, instanța de fond a acordat pretinsului reclamant termen de 7 zile din momentul primirii copiei de pe încheierea în cauză, fiind explicat că dacă nu vor fi lichidate neajunsurile, cererea nu va fi considerată depusă și împreună cu actele necesare va fi restituită.

Prin cererea privind înlăturarea neajunsurilor din 25 mai 2023, reclamantul M. A. a înlăturat parțial neajunsurile depistate, enumerate mai sus însă, instanța de judecată a restituit cererea depusă de M. A. pe motiv că acesta nu a înlăturat neajunsurile integral și anume nu a prezentat adresa pîrîtilui/creditorului Ministerul Finanțelor.

Ca urmare, instanța de recurs a ținut să menționeze că neîntemeiat, instanța de fond a restituit contestația pe motiv că recurentul nu a înlăturat neajunsurile integral și anume nu a prezentat adresa pîrîtilui, în prezenta speță fiind Ministerul Finanțelor. Or, în cazul dat, Colegiul civil a considerat că pîrîtilui/creditorului Ministerul Finanțelor este organul de specialitate al administrației publice centrale, care elaborează și promovează politica unică a statului în domeniul finanțelor publice, adresa acestui organ fiind publică, urmînd a fi acesată pe orice pagină din internet cu aflarea acesteia.

La caz Colegiul a menționat, că Ministerul Finanțelor al RM este și denumirea pârâtilui/creditor cît și sediul acestuia. Este un fapt cunoscut, care nu necesită careva argumente sau informații suplimentare despre locul aflării acestuia, este Organul Central de Specialitate din componența Guvernului și un alt Minister al Finanțelor în Republica Moldova nu există.

Colegiul a reținut, că conform prevederilor art.22 alin. (1) CPC RM, justiția în cauzele civile se desfășurează pe principiul egalității tuturor persoanelor, independent de cetățenie, rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere, origine socială, serviciu, domiciliu, loc de naștere, precum și al egalității tuturor organizațiilor, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică, subordonare, sediu și de alte circumstanțe.

Ca urmare, instanța de recurs, în circumstanțele susenunțate, a constatat faptul, că instanța de fond restituind cererea de chemare în judecată înaintată de M. A. a admis o aplicare eronată a normelor procesuale prin ce a admis lezarea drepturilor procesuale ale participanților la proces, limitând posibilitatea reclamantului M. A. de a-și exercita drepturile sale, inclusiv dreptul la un proces echitabil.

Colegiul civil a considerat că recursul înaintat de M. A. urmează să fie admis, încheierea instanței de fond din 05 iunie 2023 casată, cauza trimisă spre rejudecare primei instanțe, în același complet de judecată, de la etapa primirii cererii de chemare în judecată în procedură.

Fiind analizate deciziile instanței de recurs în indicele 25r, au fost întâlnite cazuri când instanța de fond a restituit cererea de chemare în judecată fără a avea dovada expedierii încheierii de nu dat curs, nefiind anexat la materialele cauzei avizul de recepție.

Ca speță, poate fi adusă decizia Curții de Apel Bălți prin care a fost casată încheierea instanței de fond din 10 mai 2023, adoptate la cererea de chemare în judecată înaintată de B. A. către Inspectoratul Național de Patrulare, intervenient accesoriu executorul judecătoresc, privind contestarea actelor executorului judecătoresc, precum și a procesului-verbal MAI nr. xxx.

În fapt, la data de 05 aprilie 2023 B.A. s-a adresat în instanța de judecată cu cerere către Inspectoratul Național de Patrulare, intervenient accesoriu executorul judecătoresc, privind contestarea actelor executorului judecătoresc, precum și anularea procesului-verbal MAI nr. xxx.

Prin încheierea din 11 aprilie 2023, nu s-a dat curs cererii înaintate de către B. A. și s-a acordat termen pentru lichidarea neajunsurilor până la data de 25 aprilie 2023.

Reieșind din materialele dosarului, rezultă că copia încheierii prin care nu s-a dat curs cererii de chemare în judecată a fost recepționată de către B. A. abia la data de 26 aprilie 2023, iar la data de 28 aprilie 2023, ultimul a depus o cerere prin care a invocat recepționarea încheierii judecătorești cu întârziere, solicitând acordarea unui nou termen pentru înlăturarea neajunsurilor.

Prin încheierea Judecătoriei Soroca, sediul central din 02 mai 2023, s-a acordat lui Bița Anatolie un termen suplimentar pentru înlăturarea neajunsurilor din cererea înaintată la 05 aprilie 2023, de 9 zile calendaristice, termen care urmează a fi calculat din data recepționării încheierii prin care nu s-a dat curs cererii înaintate.

Prin încheierea Judecătoriei Soroca, sediul central din 10 mai 2023 s-a restituit cererea înaintată de B. A.

Nefiind de acord cu soluția instanței de fond, la data de 29 mai 2023, B. A, a înregistrat cerere de recurs împotriva încheierii din 10 mai 2023, solicitând casarea integrală a încheierii, prin care să fie dat curs cererii de contestare pe cazul dat.

Fiind examinată cauza în ordine de recurs, Colegiul civil a constatat că instanța de fond în mod eronat a ajuns la concluzia de a restitui cererea de chemare în judecată declarată de B. A. privind contestarea actelor executorului judecătoresc, în baza prevederilor art.171 alin. 2) CPC, făcînd referire la nerespectarea înlăturării neajunsurilor stabilite prin încheierea din data de 02 mai 2023 de către reclamant, or, potrivit încheierii din 02 mai 2023 prin care s-a acordat lui B. A. un termen suplimentar pentru înlăturarea neajunsurilor timp de 9 zile calendaristice, termen calculat din data recepționării încheierii însă în acest sens la materialele cauzei nu se regăsea un aviz de recepție prin care să fie calculat termenul.

Colegiul civil a reținut că, judecătorul la data de 10 mai 2023 a restituit acțiunea recurentului B. A., necunoscînd despre faptul cînd a recepționat ultimul actul judecătoresc prin care i s-a acordat termenul suplimentar în vederea înlăturării neajunsurilor indicate, astfel, îngrădindu-i dreptul la o instanță prevăzut de articolul 6 § 1 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, care prevede „dreptul la o instanță”, din care rezultă dreptul de acces, care este, dreptul de a sesiza instanțele în materie civilă.

Dreptul la o instanță și dreptul de acces nu sunt absolute. Acestea pot fi supuse unor limitări, dar ele nu trebuie să restricționeze sau să reducă accesul oferit individului în așa fel sau într-o asemenea măsură, încît însăși esența dreptului să nu fie afectată.

Reieșind din cele invocate, Colegiul Civil și de contencios administrativ al Curții de Apel Bălți a constatat că, cererea de recurs declarată de B. A. este întemeiată și necesită a fi admisă, iar încheierea Judecătoriei XX din data de 10 mai 2023, urmează a fi casată cu remiterea cauzei la rejudecare în instanța de fond, la etapa primirii cererii de chemare în judecată.

IV. Concluzii.

Căile de atac sunt mijloace juridice procesuale prin intermediul cărora se poate solicita verificarea legalității și temeiniciei actelor judecătorești și, în final, remedierea erorilor comise. Sistemul căilor de atac trebuie să asigure un control judiciar eficient, într-un termen rezonabil, fără a permite sau încuraja abuzuri și tergiversări.

Modificările și completările introduse prin Legea nr. 452 din 28 decembrie 2023, în vigoare din 23 ianuarie 2024, urmăresc perfecționarea sistemului căilor de atac, fără a afecta substanța dreptului participanților la contestarea actelor judecătorești.

Astefel, prin Legea nr. 452/23, art. 426¹ Cod de Procedură Civilă a fost completat cu alin. 2¹ cu următorul conținut: (2¹) *Prin derogare de la alin.(2), dacă la cererea de recurs lipsește dovada de plată a taxei de timbru, instanța de recurs emite o încheiere, care nu se supune niciunei căi de atac, de a nu da curs cererii de recurs și acordă recurentului un termen rezonabil pentru înlăturarea deficiențelor depistate.*

Dacă recurentul înlătură deficiențele în cadrul termenului acordat, recursul se consideră depus la data prezentării inițiale. Dacă recurentul nu înlătură deficiențele cererii de recurs în cadrul termenului acordat, instanța de recurs o restituie imediat după expirarea termenului rezonabil stabilit de instanță pentru înlăturarea neajunsurilor.

Astfel, prin noile modificări au fost identificate unele soluții și remedii capabile pe de o parte să elimine deficiențele existente, iar pe de altă parte să asigure celeritatea soluționării cauzelor și îmbunătățirea calității actului de justiție.

În reglementarea sa, prin prisma jurisprudenței Curții Europene, dreptul de acces la justiție nu poate fi absolut, el poate implica limitări, inclusiv de ordin procedural, cât timp acestea sînt rezonabile și proporționale cu scopul urmărit. Curtea Europeană a statuat că, dincolo de limitele care circumscriu conținutului acestui drept, există loc pentru restrîngeri aduse implicit.

Dreptul de acces la o instanță de judecată impune, prin însăși natura sa, a fi reglementat de către stat, reglementare care poate fi variabilă în timp și spațiu, în funcție de nevoile și resursele comunității și ale indivizilor (Ashingdane contra Regatului Unit al Marii Britanii).

În jurisprudența sa Curtea Europeană a indicat că, în elaborarea unei astfel de reglementări, statele se bucură de o anumită marjă de apreciere. Cu toate acestea, limitările nu trebuie să restrîngă dreptul de acces într-atît, încît să fie atinsă însăși substanța sa.

Se propune:

1. A aduce la cunoștință nota informativă judecătorilor spre monitorizarea situațiilor existente în cadrul ședinței operative a Colegiului Civil al Curții de Apel Bălți.
2. A ține sub monitorizare problematica dată.
3. Plasarea notei informative pe pagina - web a Curții de Apel Bălți.

Coordonator, judecător

al Colegiului Civil

al Curții de Apel Bălți

Adrian Ciobanu

***Executat: Șef Direcție Sistematizare,
Generalizare și Relații cu Publicul
Tatiana Țurcanu***